

مهریه زنان در دوره قاجار

۸ بهمن ۱۳۹۳ ساعت ۱۶:۱۱

نظام چندزنی در شهرها، معمولاً مختص به اشراف بوده است؛ ولی در ایالات نیز رواج داشت. در بین ایالات بلوچ حتی مردان کم‌بضاعت نیز گاه تا ۸ زن می‌گرفتند و این نیز به این دلیل بود که زن در ایالات نه تنها هزینه‌ای برای شوهر نداشت، بلکه نیروی تولیدی کارآمدتری نسبت به شوهر به حساب می‌آمد.

در جامعه عهد قاجار، فاصله چندانی بین کودکی و ازدواج دختران وجود نداشت. دختران اغلب از هفت تا سیزده سالگی ازدواج می‌کردند.

عواملی چون دستیابی به استقلال اقتصادی، رشد سریع دختران در آن روز و پایین بودن میانگین عمر به دلیل شیوع بیماری در افزایش این ازدواج‌های زودرس موثر بود. دختران و پسران هیچ‌گونه اختیاری در برگزیدن همسر آینده خود نداشتند. رایج‌ترین شکل ازدواج عقد دائم بود.

از دیگر شیوه‌های رایج ازدواج، ازدواج موقت یا صیغه کردن دختران و زنان براساس قرارداد و توافق بود. فقر مالی نیز سبب می‌شد تا خانواده‌ها به ازدواج موقت دختران خویش رضایت دهند. صیغه کردن زنان در عرف جامعه کاملاً قابل قبول بود و زن‌های صیغه‌ای پس از به پایان رسیدن دوره قرارداد به آسانی به عقد دائمی اشخاص دیگر درمی‌آمدند.

شکل دیگر ازدواج شامل دختران یا زنانی می‌شد که از طریق جنگ‌ها و یا دزدیده شدن و یا تجارت برده، اسیر و فروخته می‌شدند.

نظام چندزنی در شهرها، معمولاً مختص به اشراف بوده است؛ ولی در ایالات نیز رواج داشت. در بین ایالات بلوچ حتی مردان کم‌بضاعت نیز گاه تا ۸ زن می‌گرفتند و این نیز به این دلیل بود که زن در ایالات نه تنها هزینه‌ای برای شوهر نداشت، بلکه نیروی تولیدی کارآمدتری نسبت به شوهر به حساب می‌آمد.

از اواسط عهد قجر خانواده‌های ایرانی ترجیح دادند به جای شیربهای نقد، مهر دخترشان را بالا ببرند. اینکه یکی از اهمیت شیربها کم و مهریه در ایران خیلی مهم شد را باید در تاریخ دوره قاجار پیدا کرد. دوره‌ای که مردم از دو جهت در حال تغییر بودند؛ یکی

آشنایی بیشتر با اصل دین به دلیل گسترش سواد و زیاد شدن تعداد روحانیون مطلع و دوم آشنایی ایرانیان با فرهنگ‌های غیرایرانی و ارتباط با مردمان عثمانی، عراق عرب و حتی غرب.

فکر می‌کنید مهریه یک عروس خانم از طبقه معمولی و متوسط شهری حدود ۱۰۰ سال پیش چه قدر بوده؟ چشم‌ها را ببندید و خودتان را در یک خانه با نرده‌های چوبی تصور کنید؛ خانه‌ای که دیوارهای حیاطش هم کاهگلی است و داخل خانه پر از مهمان است. امروز بله‌بران دارند.

حرف‌ها تمام شده و سر همه چیز به توافق رسیده‌اند. حالا وقت نوشتن قرارداد مهریه است. خانواده عروس فرستاده‌اند تا حاج آقا محمدعلی آقای اصفهانی بیاید که هم عروس و داماد را به هم محرم کند و هم چون تنها سواددار محله است، متن قرارداد را بنویسد.

آقا محمدعلی می‌نویسد: «بسمه تعالی/ با یاد خدا و صلوات بر پیغمبر خاتم (صلی‌الله) و خاندان گرامی او و با تاییدات ولی عصر (عجل‌الله تعالی فرجه) این کاغذ قراردادی است که میان طرفین جناب کربلایی رضاقلی گیوه‌دوز، پدر عروس محترم مکرمه -آن موقع رسم نبود اسم عروس را در قرارداد بنویسند- از یک طرف و جناب حاج رضا بزازی، پدر داماد آقا جعفرعلی بزازی منعقد شده. مهریه قبول شده از این قرار است که: یک جلد کلام‌الله مجید، آینه یک جام، لاله یک زوج، لباس سه دست، یک عقیق پنج تن، یک شمایل مرتضی علی (علیه‌السلام) و ۱۰۰ تومان پول بر ذمه می‌باشد. خدا مبارک فرماید ان‌شاءالله؛ شوال ۱۳۲۹ قمری»

البته این مهریه یک عروس از طبقه متوسط جامعه در عهد قجر است که هم خانواده خودش و هم خانواده آقادات دستشان به دهندگان می‌رسیده و گرنه مهریه یک عروس خانم که مثلاً پدر کارگر یا باربر داشت، خیلی کمتر از این چیزی می‌شد که در این قراردادها می‌نوشتند. حالا اینکه چه طور روزگار چرخیده و فرهنگ و تعاریف چرا این قدر عوض شده که این روزها گاهی مهریه دختر یک کارمند ساده از مهریه یک دختر کارخانه‌دار بیشتر می‌شود، از آن چیزهایی است که جامعه‌شناسان باید جوابشان را پیدا کنند.

*مهریه دختران طبقه ثروتمند

سه پارچه آبادی در یزد، یک کمر بند طلا که با سکه‌های اشرفی تزئین شده بود، یک نیم‌تاج مرصع و غرق در جواهر و ده دست لباس فرنگی (این آخری خیلی مورد توجه عروس خانم قرار گرفته بوده). در ضمن آقای داماد قبول کرده بود که ۶ هزار تومان هم شیربها بدهد.

*طلاق در دوره قاجاریه

در دوره قاجار در صورتی که زن در مورد خاصی چون عدم دریافت نفقه از مرد، انحرافات اخلاقی و یا ناتوانی جنسی مرد، می‌توانست درخواست طلاق نماید و در صورت طلاق وظیفه نگهداری کودکان از سوی مردان و مشکل پرداخت مهریه نیز مردان معمولی جامعه را از فکر طلاق زنانشان منصرف می‌کرد.

منبع: پارسینه

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۹۴۱۸/قاجار-دوره-زنان-مهریه/>